



Høringsinnspill fra stiftelsen CRUX til NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

Stiftelsen CRUX er en ideell, diakonal stiftelse. Vi driver barnevernsinstitusjoner, hjelpetiltak, fosterhjem, spesialisthelsetjeneste innenfor psykisk helsevern og TSB, samt oppfølgingstilbud til mennesker som står langt fra samfunns- og arbeidsliv.

CRUX er medlem av [Ideelt nettverk](#), og vi stiller oss bak deres høringsinnspill til NOU 2026:6.

I vårt innspill ønsker vi særlig å uttrykke støtte til utvalgets forslag om å styrke rammebetingelsene for ideelle organisasjoner.

Ideell sektor er en del av løsningen på fremtidens velferdsutfordringer

Ideelle organisasjoner har spilt en sentral rolle i utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Ideelle har en historisk viktig rolle som pionerer, samarbeidspartnere og korrektiv til det offentlige. Denne rollen er minst like viktig i møte med fremtidens velferdsutfordringer. Vi bør anerkjennes som en tredje sektor og som en grunnpilar i sivilsamfunnet og beredskapen.

Ideelle virksomheter er formåls- og verdidrevne. Eventuelle overskudd går tilbake til virksomheten og formålet, ikke til private eiere.

Vi har nærhet til mennesker og lokalsamfunn og kan derfor fange opp behov som det offentlige alene kan ha vanskelig for å oppdage. NOU-en peker også på at ideelle aktører ofte har større handlingsrom til å prøve ut nye løsninger og arbeidsformer.

Ideelle organisasjoner mobiliserer ofte frivillige, men er likevel noe annet enn frivillige organisasjoner. Vi kombinerer faglig kompetanse med lang erfaring, relasjoner og frivillig innsats. Vi møter folk som hele mennesker og ser sammenhengen mellom helse, bolig, økonomi, nettverk og deltakelse. Dette er nødvendig dersom vi skal skape varig endring for mennesker i sårbare livssituasjoner.

Politikken må gjennomføres

Det er behov for en langt mer aktiv politikk for ideell sektor. CRUX mener derfor at regjeringen må følge opp utvalgets anbefalinger med politiske og økonomiske virkemidler.

Ideelle virksomheter trenger forutsigbarhet for å kunne investere i mennesker, kompetanse, kvalitet, forskning, utvikling og nye løsninger. Når kontrakter og finansiering blir for kortsiktige, flyttes oppmerksomheten fra utvikling til ren drift.

NOU-en peker selv på at kortsiktig prosjekt- og tilskuddsfinansiering gir lite langsiktighet, og at dagens anbudspraksis kan gi for lite rom for kvalitet, innovasjon og utviklingsarbeid.

Vi trenger et register og en definisjon av ideelle virksomheter

CRUX ber om at arbeidet med en definisjon av ideelle velferdsaktører og etableringen av et nasjonalt register blir prioritert. Definisjon og register var blant anbefalingene fra Avkommersialiseringsutvalget, og Stortinget har bedt regjeringen følge opp dette.

En tydelig definisjon og et nasjonalt register vil gjøre det enklere for kommuner og andre offentlige oppdragsgivere å identifisere ideelle aktører og ta i bruk tilgjengelige virkemidler. Et register er tillitsvekkende, og gjør det enklere å skille mellom kommersielle og formålsdrevne organisasjoner.

Konkurranser bør oftere reserveres for ideelle

Høyesterett slo i desember 2025 fast at Oslo kommunes reserverte konkurranse om drift av sykehjemsplasser for ideelle aktører var lovlig. Høyesterett la til grunn at regelverket gir adgang til å reservere slike kontrakter for ideelle aktører, og at statene har et vidt handlingsrom til å organisere velferdssystemene sine.

Denne avgjørelsen må få praktisk betydning gjennom flere reserverte konkurranser for ideell sektor. Regjeringen bør aktivt gjøre Høyesteretts dom kjent i kommunene og i styringslinjen. Offentlige innkjøpere må få tydelig informasjon om handlingsrommet dommen gir. Det bør ikke være slik at juridisk usikkerhet eller manglende kjennskap til dommen hindrer kommunene i å bruke muligheten til å reservere kontrakter for ideelle aktører.

Mer samarbeid og partnerskap

NOU 2026:6 sier: "Utvalget vurderer at et tettere samarbeid mellom kommuner og ideelle virksomheter kan bidra til å skape nye løsninger som er både økonomisk og sosialt bærekraftige, og anbefaler kommunene å vurdere mer langsiktige rammer for slike partnerskap. Det er fullt mulig å samskape med ideell sektor uten å komme i konflikt med lov om offentlige anskaffelser, for eksempel gjennom intensjonsavtaler." CRUX støtter dette.

Erfaringer fra andre europeiske land viser at det er mulig å organisere samarbeidet mellom offentlig og ideell sektor med større vekt på partnerskap og felles samfunns mål. Dette kan fremme mer innovasjon.

Lengre perspektiv i tilskuddsordninger

NOU-en peker selv på at ettårige og prosjektbaserte ordninger skaper uforutsigbarhet og gjør det vanskelig å drive langsiktig utviklingsarbeid.

CRUX mener at tilskuddsordninger som hovedregel bør være flerårige. Vi anbefaler treårige tilskuddsordninger som et minimum der tiltakene har et langsiktig formål.

Treårige ordninger vil gi organisasjonene mulighet til å planlegge, bygge kompetanse, utvikle kvalitet og dokumentere resultater. Det vil også redusere unødvendig administrasjon og behovet for å bruke ressurser på stadig nye søknader og rapporteringer.

Når samfunnet skal møte økende behov med knappere ressurser, trenger vi aktører som opptrer langsiktig, utvikler tjenester over tid og tar samfunnsansvar utover den enkelte kontraktsperioden.

Et viktig særtrekk ved ideell sektor er det langsiktige perspektivet. Vi oppfordrer regjeringen til å føre en langt mer aktiv politikk for ideelle fremover, og ta virkemidlene som utvalget foreslår i bruk.

Med vennlig hilsen

Stiftelsen CRUX

Jorunn H. Heggelund, generalsekretær

Ingvill E. Meltvedt, direktør samfunnskontakt og utvikling